

XIX SEMINARIUM ŚLĄSKIE 19. SCHLESIENSEMINAR

Kamień Śląski / Groß Stein 24-27. 09. 2014

Edukacja mniejszościowa w Polsce

– wczoraj – dziś – jutro

Das Bildungswesen für Minderheiten in Polen

– gestern – heute – morgen

Biuro konferencji:

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
Patrycja Wienczek-Baron
tel.: 77 40 25 105, 601 089 118, faks: 77 40 25 115
e-mail: patrycja.wienczek@haus.pl, www.haus.pl

Język konferencji:

Polski, niemiecki (tłumaczenie symultaniczne)

Program: stan na 15.09.2014r.

Miejsce:

Zamek w Kamieniu Śląskim
ul. Parkowa 1a, 46-075 Kamień Śląski
tel.: 77 467 11 20

Konferenzbüro:

Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit
Patrycja Wienczek-Baron
Tel.: 77 40 25 105, 601 089 118, Fax: 77 40 25 115
E-mail: patrycja.wienczek@haus.pl, www.haus.pl

Konferenzsprachen:

Polnisch, Deutsch (Simultanübersetzung)

Programm: Stand vom 15. September 2014

Ort:

Schloss Groß Stein
ul. Parkowa 1a, 46-075 Kamień Śląski
Tel.: 77 467 11 20

P R O G R A M
XIX SEMINARIUM ŚLASKIE
19. SCHLESIENSEMINAR
P R O G R A M M

Stan na dzień 15.09.2014 r. / Stand vom: 15. September 2014

Środa, 24 września 2014 r.

EDUKACJA MNIEJSZOŚCIOWA A NORMY PRAWNE

- 9.30 – 10.15 **Inauguracja XIX Seminarium Śląskiego, powitanie zaproszonych gości i uczestników**
Rafał Bartek, Dyrektor Generalny, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
Roman Kolek, Wicemarszałek Województwa Opolskiego
Józef Róžański, Dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa
Bernard Gaida, Przewodniczący Zarządu, Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce
Elisabeth Wolbers, Konsul Generalna, Konsulat Generalny Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu
ks. dr hab. Andrzej Czaja, Biskup Diecezji Opolskiej
- 10.15 – 11.15 **Dyskusja: Nauczanie mniejszościowe w Polsce – czy teoria sprawdza się w praktyce?**
Moderacja: Waldemar Gielzok, Prezes, Niemieckie Towarzystwo Oświatowe, Opole
Grażyna Płoszajska, Departament Kształcenia Ogólnego i Wychowania, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa
Dobiesław Rzemieniecki, Naczelnik Wydziału Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa
Rafał Bartek, Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych / Dyrektor Generalny, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
dr Grzegorz Kuprianowicz, Towarzystwo Ukraińskie / Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin
Łukasz Grzędzicki, Prezes, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk
- 11.15 – 11.45 Przerwa na kawę
- 11.45 – 12.15 **Ustawodawstwo i rozwiązania polskie w zakresie ochrony języków mniejszości**
Grażyna Płoszajska, Departament Kształcenia Ogólnego i Wychowania, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa
- 12.15 – 13.15 **Jak powinna wyglądać edukacja mniejszościowa w Polsce według ratyfikowanej Europejskiej karty języków regionalnych i mniejszościowych**
dr Tomasz Wicherkiewicz, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań
- 13.15 – 13.45 Dyskusja
- 13.45 – 14.15 Przerwa na kawę
- 14.15 – 15.15 **Brak języka ojczystego? Nie dziękuję! – Fenomen języka mniejszościowego**
Stephanie Hüllmann, Agencja Kształcenia Ustawicznego i Doksztalcenia, Hanower
- 15.15 – 15.45 Dyskusja
- 15.45 Obiad
Czas do dyspozycji uczestników
- 17.00 **Posiedzenie Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych**
(obrazy zamknięte)
- 18.00 Kolacja

Mittwoch, den 24. September 2014

DAS BILDUNGSWESEN FÜR DIE MINDERHEITEN IM SPIEGEL RECHTLICHER REGELUNGEN UND NORMEN

- 9.30 – 10.15 **Eröffnung des 19. Schlesienseminars,
Begrüßung der eingeladenen Gäste und Teilnehmer**
Rafał Bartek, Geschäftsführer, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit
Roman Kolek, Vizemarschall der Woiwodschaft Oppeln
Józef Rózański, Direktor des Departements für Religionsgemeinschaften sowie nationale und ethnische Minderheiten, Ministerium für Verwaltung und Digitalisierung, Warschau
Bernard Gaida, Vorstandsvorsitzender, Verband der deutschen sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen
Elisabeth Wolbers, Generalkonsulin, Generalkonsulat der Bundesrepublik Deutschland, Breslau
Pfr. Dr. hab. Andrzej Czaja, Bischof der Diözese Oppeln
- 10.15 – 11.15 **Diskussion: Minderheitenunterricht in Polen – stimmen Theorie und Praxis überein?**
Moderation: Waldemar Gielzok, Vorsitzender, Deutsche Bildungsgesellschaft
Grażyna Płoszajska, Departement für Allgemeinbildung und Erziehung, Ministerium für Nationale Bildung, Warschau
Dobiesław Rzemieniewski, Leiter der Abteilung für Religionsgemeinschaften sowie nationale und ethnische Minderheiten, Ministerium für Verwaltung und Digitalisierung, Warschau
Rafał Bartek, Kovorsitzender des Gemeinsamen Ausschusses der Regierung und der nationalen und ethnischen Minderheiten / Geschäftsführer, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit
Dr. Grzegorz Kuprianowicz, Verband der Ukrainer in Polen / Marie-Curie-Sklodowska-Universität, Lublin
Łukasz Grzędzicki, Vorsitzender, Kaschubisch-Pommerscher Verein, Danzig
- 11.15 – 11.45 Kaffeepause
- 11.45 – 12.15 **Die polnische Gesetzgebung und ihre Lösungen zum Schutz von Minderheitensprachen**
Grażyna Płoszajska, Departement für Allgemeinbildung und Erziehung, Ministerium für Nationale Bildung, Warschau
- 12.15 – 13.15 **Wie sollte das Bildungswesen der Minderheiten in Polen nach der ratifizierten Europäischen Charta der Regional- oder Minderheitensprachen aussehen?**
Dr. Tomasz Wicherkiewicz, Adam-Mickiewicz-Universität, Posen
- 13.15 – 13.45 Diskussion
- 13.45 – 14.15 Kaffeepause
- 14.15 – 15.15 **Muttersprachlos? Nein, danke! – Das Phänomen der „Heritage Languages“**
Stephanie Hüllmann, Agentur für Erwachsenen- und Weiterbildung, Hannover
- 15.15 – 15.45 Diskussion
- 15.45 Mittagessen
Zeit zur freien Verfügung
- 17.00 **Sitzung des Gemeinsamen Ausschusses der Regierung und der nationalen und ethnischen Minderheiten** (geschlossene Sitzung)
- 18.00 Abendessen

Czwartek, 25 września 2014 r.

Referaty wygłaszane będą równocześnie w grupie I i II, następnie po przerwie w grupie III i IV. Zakończeniem będzie wspólne podsumowanie pracy we wszystkich grupach.

● GRUPA I

CZYM JEST „DZIEDZICTWO JĘZYKOWE” DANEJ MNIEJSZOŚCI NARODOWEJ?

Moderator: Dawid Smolorz, autor projektów z zakresu historii regionu

9.00 – 9.20

Język karaimski jako element budujący karaimską tożsamość w Polsce po roku 1945

Mariola Abkowicz, Katedra Studiów Azjatyckich, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań / Związek Karaimów Polskich, Wrocław

9.20 – 9.40

Ewolucja języka ojczystego litewskiej mniejszości narodowej w Polsce po 1980 roku

prof. dr hab. Roman Roszko, dr Danuta Roszko, Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa

9.40 – 10.00

Język kaszubski – jeden z wyznaczników tożsamości kaszubskiej

prof. nadzw. dr hab. Monika Mazurek, Uniwersytet Gdański

10.00 – 10.20

Język niemiecki jako „wartość rdzenna” mniejszości niemieckiej na Pomorzu Gdańskim

dr Magdalena Lemańczyk, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Turystki, Gdańsk

10.20 – 10.40

Lodzerdeutsch – zapomniane dziedzictwo językowe regionu łódzkiego

dr Monika Kucner, Katedra Literatury i Kultury Niemiec, Austrii i Szwajcarii, Uniwersytet Łódzki

10.40 – 11.00

Zmiany tożsamościowe i językowe polskiej mniejszości narodowej na Litwie

dr Kinga Geben, Uniwersytet Wileński

11.00 – 11.20

Literacki model kształcenia języka łemkowskiego rekonstruowany z twórczości Petra Murianki

Marta Watral, Wydział Polonistyki, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

11.20 – 11.40

Dyskusja

11.40 – 12.00

Przerwa na kawę

● GRUPA II

ROZWIĄZANIA PRAWNE W ZAKRESIE OCHRONY JĘZYKÓW MNIEJSZOŚCI

Moderator: Krzysztof Wysdak, Członek Zarządu, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim

9.00 – 9.20

Ochrona języków mniejszościowych w Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym

Dobiesław Rzemieniewski, Naczelnik Wydziału Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa

Donnerstag, den 25. September 2014

Die Vorträge werden in den Gruppen 1. und 2. sowie nach der Pause in den Gruppen 3. und 4. jeweils parallel gehalten. Zum Abschluss wird ein gemeinsames Resümee gezogen.

● I. GRUPPE

WAS MACHT DAS „SPRACHLICHE ERBE“ EINER MINDERHEIT AUS?

Moderation: Dawid Smolorz, Autor von Projekten zur Geschichte Schlesiens

- 9.00 – 9.20 **Die Sprache der Karaimen als identitätsbildendes Element der Karaimen in Polen nach 1945**
Mariola Abkowicz, Lehrstuhl für Asienkunde, Adam-Mickiewicz-Universität, Posen / Verband der Karaimen in Polen, Breslau
- 9.20 – 9.40 **Die Entwicklung der Muttersprache der litauischen Minderheit in Polen nach 1980**
Prof. Dr. habil. Roman Roszko, Dr. Danuta Roszko, Institut für Slawistik, Polnische Akademie der Wissenschaften, Warschau
- 9.40 – 10.00 **Die Sprache der Kaschuben als (kaschubischer) Identitätsfaktor**
Univ.-Prof., Dr. habil. Monika Mazurek, Universität Danzig
- 10.00 – 10.20 **Die deutsche Sprache als Kernwert der deutschen Minderheit in Hinterpommern**
Dr. Magdalena Lemańczyk, Hochschule für Hotellerie und Touristik, Danzig
- 10.20 – 10.40 **„Lodzerdeutsche“ – Vergessenes Spracherbe der Region Lodz**
Dr. Monika Kucner, Lehrstuhl für deutsche, österreichische und schweizerische Literatur und Kultur, Universität Lodz
- 10.40 – 11.00 **Veränderungen der Identität und Sprache der polnischen Minderheit in Litauen**
Dr. Kinga Geben, Universität Wilna
- 11.00 – 11.20 **Literarisches Lehrmodell für die Sprache der Lemken, rekonstruiert nach dem Werk von Peter Murianka**
Marta Watral, Fakultät für Polonistik, Jagiellonen-Universität, Krakau
- 11.20 – 11.40 Diskussion
- 11.40 – 12.00 Kaffeepause

● II. GRUPPE

RECHTLICHE BESTIMMUNGEN ZUM SCHUTZ VON MINDERHEITENSPRACHEN

Moderation: Krzysztof Wysdak, Vorstandsmitglied, Sozial-Kulturelle Gesellschaft der Deutschen im Opolner Schlesien

- 9.00 – 9.20 **Der Schutz der Minderheitensprachen gemäß des Gesetzes für nationale und ethnische Minderheiten und Regionalsprachen**
Dobiesław Rzemieniewski, Leiter der Abteilung für Religionsgemeinschaften sowie nationale und ethnische Minderheiten, Ministerium für Verwaltung und Digitalisierung, Warschau

- 9.20 – 9.40 **Finansowanie kształcenia uczniów ze środowiska mniejszości w polskim systemie oświaty**
Waldemar Gaida, Wicestarosta Powiatu Strzeleckiego
- 9.40 – 10.00 **Znaczenie edukacji dla mniejszości narodowych i etnicznych. Perspektywy rozwojowe i problemy na przykładzie województwa opolskiego**
Andrzej Popiołek, Pełnomocnik Opolskiego Kuratora Oświaty ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz Kontaktów Zagranicznych
- 10.00 – 10.20 **Ewolucja rozwiązań prawnych w zakresie nauczania języków mniejszości w polskim systemie oświaty po roku 1989**
dr Ewa Pogorzała, Instytut Nauk Społecznych, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu / Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej, Warszawa
- 10.20 – 10.40 **Biblioteki publiczne w Polsce a gromadzenie i upowszechnianie materiałów bibliotecznych w językach mniejszości - analiza prawna**
dr Wojciech Burek, Instytut Europeistyki, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
- 10.40 – 11.00 **Ochrona języka polskiego w Republice Czeskiej. Teoria i praktyka**
dr Józef Szymczek, Prezes Kongresu Polaków w Republice Czeskiej, Uniwersytet Ostrawski
- 11.00 – 11.40 Dyskusja
- 11.40 – 12.00 Przerwa na kawę

● GRUPA III

RÓŻNORODNE „DZIEDZICTWO JĘZYKOWE” ŚLĄSKA – JĘZYK NIEMIECKI I POLSKI W EDUKACJI I ŻYCIU RELIGIJNYM Moderator: ks. dr Piotr Tarlinski, Duszpasterz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Diecezji Opolskiej

- 12.00 – 12.20 **Język niemiecki w życiu Kościoła na Górnym Śląsku w latach 1945-1989**
ks. Wolfgang Globisch, Duszpasterz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Diecezji Opolskiej w latach 1990-2010
- 12.20 – 12.40 **Edukacja mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku w latach 1926-1939 w świetle publikacji „Polski Zachodniej”**
prof. dr hab. Jacek Piotrowski, Instytut Historyczny, Uniwersytet Wrocławski
- 12.40 – 13.00 **Szkolnictwo dla ludności niemieckiej w polityce władz polskich w latach 1945-1989**
dr Tomasz Browarek, Wydział Politologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin
- 13.00 – 13.20 **Dziedzictwo językowe Niemców Dolnego Śląska w świetle historycznych i współczesnych uwarunkowań**
dr Irena Kurasz, Konsulat Generalny Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu / Uniwersytet Wrocławski
- 13.20 – 13.40 **Znaczenie literatury śląskiej w szkołach i w kształceniu dorosłych**
dr Gerhard Schiller, Stowarzyszenie Pielęgnowania Sztuki i Kultury Śląskiej, Zgorzelec
- 13.40 – 14.00 **Rola języka ojczystego w wierze i duszpasterstwie**
Andrzej Sochaj, Instytut Pamięci i Dziedzictwa Romów oraz Ofiar Holokaustu / Związek Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku

- 9.20 – 9.40 **Die finanzielle Förderung der schulischen Bildung für Angehörige von Minderheiten im polnischen Bildungssystem**
Waldemar Gaida, stellv. Landrat von Groß Strehlitz
- 9.40 – 10.00 **Die Bedeutung des Bildungswesens für nationale und ethnische Minderheiten. Entwicklungsperspektiven und Probleme am Beispiel der Woiwodschaft Oppeln**
Andrzej Popiołek, Beauftragter für nationale und ethnische Minderheiten und Auslandskontakte, Oppelner Schulaufsichtsbehörde
- 10.00 – 10.20 **Die Entwicklung der rechtlichen Bestimmungen für den Minderheitenunterricht im polnischen Bildungssystem nach 1989**
Dr. Ewa Pogorzała, Institut für Sozialwissenschaften, Staatliche Szymon-Szymonowicz-Berufshochschule in Zamość / Stiftung für soziale Vielfaltigkeit, Warschau
- 10.20 – 10.40 **Öffentliche Bibliotheken in Polen und ihre Bestände und Verbreitung von Materialien in Minderheitensprachen – Eine rechtliche Analyse**
Dr. Wojciech Burek, Institut für Europakunde, Jagiellonen-Universität, Krakau
- 10.40 – 11.00 **Der Schutz der polnischen Sprache in der Tschechischen Republik – Theorie und Praxis**
Dr. Józef Szymczek, Vorsitzender des Polnischen Kongresses in der Tschechischen Republik, Universität Ostrava (Ostrau)
- 11.00 – 11.40 Diskussion
- 11.40 – 12.00 Kaffeepause

● III. GRUPPE

VIelfältiges „Spracherbe“ Schlesiens – Deutsch und Polnisch in Bildung und Religion

Moderation: Pfr. Dr. Piotr Tarlinski, Seelsorger der nationalen und ethnischen Minderheiten der Diözese Oppeln

- 12.00 – 12.20 **Die deutsche Sprache im Kirchenleben in Oberschlesien in den Jahren 1945-1989**
Pfr. Wolfgang Globisch, Seelsorger der nationalen und ethnischen Minderheiten der Diözese Oppeln in den Jahren 1990-2010
- 12.20 – 12.40 **Das Bildungswesen der deutschen Minderheit in Oberschlesien in den Jahren 1926-1939 aus dem Blickwinkel der Publikation „Polska Zachodnia“**
Prof. Dr. habil. Jacek Piotrowski, Institut für Geschichte, Universität Breslau
- 12.40 – 13.00 **Das Schulwesen für die deutsche Bevölkerung in der Politik Polens in den Jahren 1945-1989**
Dr. Tomasz Browarek, Fakultät für Politikwissenschaften, Marie-Curie-Skłodowska-Universität, Lublin
- 13.00 – 13.20 **Das sprachliche Erbe der Deutschen in Niederschlesien im Hinblick auf die historischen und gegenwärtigen Bedingungen**
Dr. Irena Kurasz, Generalkonsulat der Bundesrepublik Deutschland in Breslau/Universität Breslau
- 13.20 – 13.40 **Die Bedeutung der schlesischen Literatur in den Schulen und in der Erwachsenenbildung**
Dr. Gerhard Schiller, Verein zur Pflege Schlesischer Kunst und Kultur, Görlitz
- 13.40 – 14.00 **Die Rolle der Muttersprache in Glauben und Seelsorge**
Andrzej Sochaj, Institut für das Gedenken an Roma und Holocaustopfer und deren Erbe / Verband der polnischen Roma mit Sitz in Szczecinek (Neustettin)

14.00 – 14.20 : **Rola języka ojczystego w doświadczeniu wiary.
Z praktyki duszpasterskiej Kościoła katolickiego na Śląsku**
ks. dr hab. prof. UO Marcin Worbs, Wydział Teologiczny,
Instytut Filologii Germańskiej, Uniwersytet Opolski

14.20 – 14.40 : Dyskusja

● GRUPA IV

DOBRE PRAKTYKI POZASZKOLNEJ EDUKACJI MNIJSZOŚCIOWEJ

Moderator: Agata Gąska, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

12.00 – 12.20 : **Kampania społeczna na rzecz polsko-niemieckiej dwujęzyczności:
„Bilingua – łatwiej z niemieckim!”**

Juliana Pawleta, Koordynator kampanii, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

12.20 – 12.40 : **Projekt edukacyjny „Mini Miasto – Klein Raschau”**

Barbara Loch, Stowarzyszenie Pro Liberis Silesiae, Raszowa

12.40 – 13.00 : **Praktyki pozaszkolnej edukacji mniejszości rosyjskiej na przykładzie wieloletnich
doświadczeń Rosyjskiego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego w Polsce**

Andrzej Romańczuk, Sekretarz Zarządu, Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe
w Polsce z siedzibą w Białymstoku

13.00 – 13.20 : **Polsko-Niemiecka Redakcja Radiowa Mittendrín
– radio jako nieformalny kanał edukacji Niemców w woj. śląskim**

Anna Ronin, Kierownik Redakcji Radiowej Mittendrín, Racibórz

13.20 – 13.40 : **Kursy sobotnie jako przykład efektywnego, pozaszkolnego nauczania dzieci**

Ryszard Karolkiewicz, Koordynator Projektu „Samstagskurs”, Związek Niemieckich Stowa-
rzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce, Opole

13.40 – 14.30 : Dyskusja

14.30 – 14.40 : Przerwa

14.40 – 15.40 : Dyskusja podsumowująca

15.45 : Obiad

Czas do własnej dyspozycji uczestników

18.00 : Kolacja

19.00 : **PROGRAM WIECZORNY – SPOTKANIE AUTORSKIE WOKÓŁ KSIĄŻKI:**

„Arcybiskup Nossol. Radość jednania“

Powitanie: Falk Altenberger, Fundacja Konrada Adenauera w Polsce

Moderacja: Rafał Bartek, Dyrektor Generalny, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

Uczestnicy dyskusji:

ks. prof. dr hab. Alfons Nossol, Arcybiskup Diecezji Opolskiej w latach 1977-2009

Winfried Lipscher, niemiecki teolog katolicki, tłumacz, działacz na rzecz polsko-niemieckiego
pojednania

Krzysztof Żyzik oraz Krzysztof Ogiolda, współautorzy książki, dziennikarze „Nowej Trybuny
Opolskiej”

Organizatorzy: Fundacja Konrada Adenauera w Polsce, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

14.00 – 14.20 **Die Rolle der Muttersprache im Glauben – Aus der Praxis der Seelsorge der katholischen Kirche in Schlesien**
Pfr. Prof. Dr. habil. Marcin Worbs, Theologische Fakultät,
Institut für Germanistik, Universität Oppeln

14.20 – 14.40 Diskussion

● IV. GRUPPE

BEWÄHRTE PRAKTIKEN IM AUSSERSCHULISCHEN BILDUNGSWESEN FÜR MINDERHEITEN

Moderation: Agata Gaška, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

12.00 – 12.20 **Kampagne zur Stärkung der deutsch-polnischen Zweisprachigkeit: „Bilingua – einfach mit Deutsch!“**
Julianna Pawleta, Koordinatorin der Kampagne, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

12.20 – 12.40 **Bildungsprojekt „Klein Raschau“**
Barbara Loch, Verein Pro Liberis Silesiae, Raschau

12.40 – 13.00 **Außerschulische Bildungspraktiken der russischen Minderheit am Beispiel der langjährigen Erfahrungen des Russischen Bildungskulturellen Vereins in Polen**
Andrzej Romańczuk, Vorstandssekretär, Russischer Bildungskultureller Verein in Polen, Białystok

13.00 – 13.20 **Deutsch-Polnische Radioredaktion „Mittendrin“ – Das Radio als informelles Bildungsmedium der Deutschen in der Woiwodschaft Schlesien**
Anna Ronin, Redaktionsleiterin, Radio Mittendrin, Ratibor

13.20 – 13.40 **Samstagskurse als Beispiel eines effektiven außerschulischen Unterrichts für Kinder**
Ryszard Karolkiewicz, Koordinator des Projekts „Samstagskurs“, Verband der deutschen sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen, Oppeln

13.40 – 14.30 Diskussion

14.30 – 14.40 Pause

14.40 – 15.40 Resümee

15.45 Mittagessen, Zeit zur freien Verfügung

18.00 Abendessen

ABENDPROGRAMM – BUCHDISKUSSION:

„Erzbischof Alfons Nossol. Freude an Versöhnung – Deutsch-Polnische Brückenschläge“

Begrüßung: Falk Altenberger, Konrad-Adenauer-Stiftung in Polen, Warschau

Moderation: Rafał Bartek, Geschäftsführer, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

Diskussionsteilnehmer:

Pfr. Prof. Dr. Habil. Alfons Nossol, Bischof der Diözese Oppeln in den Jahren 1977-2009
Winfried Lipscher, deutscher katholischer Theologe, Übersetzer und Aktivist zu Gunsten der deutsch-polnische Versöhnung

Krzysztof Zyzik und Krzysztof Ogiolda, Autoren des Buches, Journalisten der Zeitung „Nowa Trybuna Opolska“

Veranstalter: Konrad-Adenauer-Stiftung in Polen, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

Piątek 26 września 2014 r.

Referaty wygłaszane będą równocześnie w grupie I i II, następnie po przerwie w grupie III i IV. Zakończeniem będzie wspólne podsumowanie pracy we wszystkich grupach.

● GRUPA I

MODELE ROZWOJU EDUKACJI MNIJSZOŚCIOWEJ – OD NAUCZANIA JĘZYKA DO NAUCZANIA W JĘZYKU

Moderator: Sebastian Rosenbaum, Instytut Pamięci Narodowej, Katowice

- 9.00 – 9.20 : **System edukacji mniejszości niemieckiej w górnośląskiej części województwa śląskiego w latach 1922-1939 – analogia i różnice w stosunku do obecnego stanu oświaty w województwie opolskim**
Matthias Lempart, Uniwersytet Vechta
- 9.20 – 9.40 : **Szkolnictwo karaimskie i umacnianie znajomości języka karaimskiego wśród dzieci i młodzieży w okresie międzywojennym**
Anna Sulimowicz, Wydział Orientalistyczny, Uniwersytet Warszawski
- 9.40 – 10.00 : **Modele kształcenia uczniów i uczennic narodowości niepolskiej w polskim systemie oświaty**
dr Ewa Pogorzała, Instytut Nauk Społecznych, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Szymona Szymonowica w Zamościu / Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej, Warszawa
- 10.00 – 10.20 : **Problemy uczniów romskich w polskim systemie oświaty**
dr hab. Anita Adamczyk, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań
- 10.20 – 10.40 : **Program „Niwki” przykładem współpracy mniejszości i większości w regionie**
Lesław Tomczak, Dyrektor, Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji, Opole
- 10.40 – 11.00 : **Szkolnictwo polskie na Litwie – historia i stan obecny**
dr Mirosław Dawlewicz, Centrum Polonistyczne, Uniwersytet Wileński
- 11.00 – 11.20 : **Dobre praktyki – szkoły mniejszościowe na Górnym Śląsku**
dr Małgorzata Wysdak, Przewodnicząca Zarządu, Stowarzyszenie Pro Liberis Silesiae / Zespół Szkolno-Przedszkolny Stowarzyszenia Pro Liberis Silesiae, Raszowa
- 11.20 – 11.40 : Dyskusja
- 11.40 – 12.00 : Przerwa na kawę

● GRUPA II

PROBLEMATYKA ZWIĄZANA Z NAUCZANIEM JĘZYKA MNIJSZO- ŚCIOWEGO W POLSCE / POZASZKOLNY KONTAKT Z JĘZYKIEM

Moderator: Tomasz Kandziara, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim

- 9.00 – 9.20 : **Dobre praktyki w zakresie nauczania języka mniejszości narodowej**
Danuta Cholewa, Pedagog, Zespół Szkół Gminy Izbicko

Freitag, den 26. September 2014

Die Vorträge werden in den Gruppen 1. und 2. sowie nach der Pause in den Gruppen 3. und 4. jeweils parallel gehalten. Zum Abschluss wird ein gemeinsames Resümee gezogen.

● I. GRUPPE

ENTWICKLUNGSMODELLE FÜR DAS BILDUNGSWESEN VON MINDERHEITEN – VOM ERLERNEN EINER SPRACHE ZUM LERNEN IN DIESER SPRACHE

Moderation: Sebastian Rosenbaum, Institut für Nationales Gedenken, Kattowitz

- 9.00 – 9.20 **Das deutsche Minderheitsschulwesen im oberschlesischen Teil der Woiwodschaft Schlesien 1922-1939 und die Analogien und Unterschiede zum heutigen Minderheitsschulwesen in der Woiwodschaft Oppeln**
Matthias Lempart, Universität Vechta
- 9.20 – 9.40 **Das Bildungswesen der Karaimen und die Förderung der karaimischen Sprachkenntnisse bei Kindern und Jugendlichen in der Zwischenkriegszeit**
Anna Sulimowicz, Fakultät für Orientkunde, Universität Warschau
- 9.40 - 10.00 **Bildungsmodelle für SchülerInnen nichtpolnischer Abstammung im polnischen Bildungssystem**
Dr. Ewa Pogorzala, Institut für Sozialwissenschaften, Staatliche Szymon-Szymonowicz-Berufshochschule, Stiftung für soziale Vielfaltigkeit, Warschau
- 10.00 – 10.20 **Probleme der Roma-Kinder im polnischen Bildungssystem**
Dr. habil. Anita Adamczyk, Institut für Politikwissenschaften und Medien, Adam-Mickiewicz-Universität, Posen
- 10.20 – 10.40 **Das Programm „Niwki” als Beispiel für die regionale Zusammenarbeit von Minderheit und Mehrheit**
Lesław Tomczak, Geschäftsführer, Regionales Zentrum für Bildungsentwicklung, Oppeln
- 10.40 – 11.00 **Das polnische Schulwesen in Litauen – Geschichte und Gegenwart**
Dr. Mirosław Dawlewicz, Zentrum für Polonistik, Universität Wilna
- 11.00 – 11.20 **Bewährte Praktiken – Minderheitenschulen in der oberschlesischen Region**
Dr. Małgorzata Wysdak, Vorstandsvorsitzende, Verein Pro Liberis Silesiae, Schule und Kindergarten des Vereins Pro Liberis Silesiae, Raschau
- 11.20 – 11.40 Diskussion
- 11.40 – 12.00 Kaffeepause

● II. GRUPPE

DIE PROBLEMATIK BEIM UNTERRICHTEN VON MINDERHEITEN-SPRACHEN IN POLEN – AUSSERSCHULISCHER SPRACHKONTAKT

Moderation: Tomasz Kandziora, Sozial-Kulturelle Gesellschaft der Deutschen im Oppelner Schlesien

- 9.00 – 9.20 **Bewährte Praktiken im Bereich des Minderheitenunterrichts**
Danuta Cholewa, Pädagogin, Schulverband der Gemeinde Izbicko/Stubendorf

- 9.20 – 9.40 **Zakres autonomii i odpowiedzialność nauczycieli języka kaszubskiego**
dr Justyna Pomierska, Uniwersytet Gdański
- 9.40 – 10.00 **Nierozwiązane kwestie w nauczaniu języków mniejszościowych w Polsce na przykładzie mniejszości ukraińskiej**
dr Grzegorz Kuprianowicz, Towarzystwo Ukraińskie
/ Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin
- 10.00 – 10.20 **Polsko-niemieckie podręczniki do nauczania historii w szkole**
dr hab. Dariusz Wojtaszyn, Centrum im. Willy Brandta, Katedra Nauk Historycznych,
Uniwersytet Wrocławski
- 10.20 – 10.40 **Rola mediów regionalnych posługujących się językiem mniejszości**
Andrzej Sochaj, Instytut Pamięci i Dziedzictwa Romów oraz Ofiar Holokaustu
/ Związek Romów Polskich z siedzibą w Szczecinku
- 10.40 – 11.00 **Zespół Producentki ProFutura jako środek przekazu dla Niemców w Polsce**
dr Rudolf Urban, Zespół Producentki Pro Futura, Opole
- 11.00 – 11.20 **Działalność edukacyjna Stowarzyszenia AB-BA**
Alina Wawrzeniuk, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka
Białoruskiego AB-BA, Białystok
- 11.20 – 11.40 Dyskusja
- 11.40 – 12.00 Przerwa na kawę

● GRUPA III

EDUKACJA INTERKULTUROWA W SZKOLNICTWIE

Moderator: Beata Woźniak, Kierownik Referatu ds. Stosunków Polsko-Niemieckich,
Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

- 12.00 – 12.20 **Edukacja interkulturowa w nauczaniu przedszkolnym i wczesnoszkolnym jako wyzwanie dla nauczyciela**
Dominika Przybyszewska, Wydział Studiów Edukacyjnych, Zakład Edukacji Elementarnej
i Terapii Pedagogicznej, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań
- 12.20 – 12.40 **Edukacja interkulturowa a dziedzictwo kulturowe**
dr hab. Krzysztof Gładkowski, prof. UW-M., Instytut Nauk Politycznych,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn
- 12.40 – 13.00 **Wielojęzyczność i wielokulturowość. Czy możliwa jest wieloidentyfikacja?**
dr hab. prof. UŚ Jolanta Tambor, Wydział Filologiczny, Instytut Języka Polskiego,
Uniwersytet Śląski, Katowice
- 13.00 – 13.20 **Transformacja regionu zamkniętego w region otwarty wobec nowych zadań edukacji regionalnej związanej z dziedzictwem polsko-niemieckim na Ziemiach Zachodnich i Południowych Polski**
dr hab. Anna Wachowiak, Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP w Szczecinie
dr hab. Izabela Skórzyńska, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań
- 13.20 – 13.40 **Konstruowanie śląskiego kanonu literackiego**
dr hab. prof. UŚ Zbigniew Kadłubek, Kierownik Katedry Literatury Porównawczej,
Wydział Filologiczny, Uniwersytet Śląski, Katowice

- 9.20 – 9.40 **Der Autonomiebereich und die Verantwortung der Lehrer der kaschubischen Sprache**
Dr. Justyna Pomierska, Universität Danzig
- 9.40 – 10.00 **Ungelöste Probleme bei der Lehre von Minderheitensprachen in Polen am Beispiel der ukrainischen Minderheit**
Dr. Grzegorz Kuprianowicz, Verband der Ukrainer in Polen / Marie-Curie-Skłodowska-Universität, Lublin
- 10.00 – 10.20 **Deutsch-polnische Lehrbücher für den Geschichtsunterricht in der Schule**
Dr. habil. Dariusz Wojtaszyn, Willy-Brandt-Zentrum, Lehrstuhl für Geschichte, Universität Breslau
- 10.20 – 10.40 **Die Rolle der Medien, die sich der Minderheitensprachen bedienen**
Andrzej Sochaj, Institut für das Gedenken an Roma und Holocaustopfer und deren Erbe / Verband der polnischen Roma mit Sitz in Szczecinek (Neustettin)
- 10.40 – 11.00 **Die Produktionsgesellschaft ProFutura als Mediengestalter für die Deutschen in Polen**
Dr. Rudolf Urban, Produktionsgesellschaft Pro Futura, Oppeln
- 11.00 – 11.20 **Die Bildungstätigkeit des Vereins AB-BA**
Alina Wawrzeńnik, Verein für Kinder und Jugendliche zum Erlernen der weißrussischen Sprache AB-BA, Białystok
- 11.20 – 11.40 Diskussion
- 11.40 – 12.00 Kaffeepause

● III. GRUPPE

INTERKULTURELLE BILDUNG IM SCHULWESEN

Moderation: Beata Woźniak, Leiterin des Referats für Deutsch-Polnische Beziehungen, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

- 12.00 – 12.20 **Interkulturelle Bildung im Kindergarten und in der Vorschule als Herausforderung für Lehrkräfte**
Dominika Przybyszewska, Fakultät für Bildungsstudien, Institut für Elementarbildung und pädagogische Therapie, Adam-Mickiewicz-Universität, Posen
- 12.20 – 12.40 **Interkulturelle Bildung versus kulturelles Erbe**
Univ.-Prof. Dr. habil. Krzysztof Gładkowski, Institut für Politikwissenschaften, Ermländisch-Masurische-Universität, Olsztyn (Allenstein)
- 12.40 – 13.00 **Mehrsprachigkeit und Multikulturalität – Ist eine mehrfache Identifikation möglich?**
Univ.-Prof. Dr. habil. Jolanta Tambor, Philologische Fakultät, Institut für Polnische Sprache, Schlesische Universität, Kattowitz
- 13.00 – 13.20 **Die Wandlung von einer geschlossenen zu einer offenen Region – in Anbetracht neuer regionaler Bildungsaufgaben im Kontext des deutsch-polnischen Kulturerbes im Westen und Süden Polens**
Dr. habil. Anna Wachowiak, Humanistische Hochschule TWP Szczecin (Stettin) / Dr. habil. Izabela Skórzyńska, Adam-Mickiewicz-Universität, Posen
- 13.20 – 13.40 **Gestaltung eines schlesischen Literaturkanons**
Univ.-Prof. Dr. habil. Zbigniew Kadłubek, Abteilung für Vergleichende Literaturwissenschaft, Philologische Fakultät, Schlesische Universität, Kattowitz

- 13.40 – 14.00 **Oczekiwania dotyczące edukacji wielokulturowej ze strony mniejszości niemieckiej**
Hubert Kołodziej, Specjalista ds. szkolnictwa, Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce, Opole
- 14.00 – 14.20 Dyskusja

● GRUPA IV

PROBLEMATYKA ZWIĄZANA Z NAUCZANIEM JĘZYKA MNIEJSZOŚCIOWEGO W POLSCE – ASPEKT SOCJOLOGICZNY

Moderator: dr Gerhard Schiller, Stowarzyszenie Pielęgnowania Sztuki i Kultury Śląskiej, Zgorzelec

- 12.00 – 12.20 **Zachowanie języka niemieckiego w różnych formach konspiracyjnych w czasach PRL**
Johanes Golawski, Pedagog, Referent ds. Kultury, Landsmannschaft Schlesien, Siegburg
- 12.20 – 12.40 **Między prawem a rzeczywistością – Niemcy w Polsce i prawa człowieka do języka ojczystego**
dr Tobias Norbert Körfer, Towarzystwo Wspierania Niemców na Śląsku, Pomorzu, Wschodniej Brandenburgii oraz Prusach Wschodnich i Zachodnich (AGMO e.V.), Bonn
- 12.40 – 13.00 **Zamęt w regionie – o wymierającym uczuciu dla niemieckiego nazewnictwa regionalnych terminów**
Till Scholtz-Knobloch, Redaktor Naczelny „Wochenblatt.pl“, Opole
- 13.00 – 13.20 **Nauka języka mniejszości a wielopokoleniowa trauma rodziny**
Eliza Gładkowska, Katedra Filologii Angielskiej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn
- 13.20 – 13.40 **Interferencja językowa na terenach pogranicza**
dr Agnieszka Filipkowska, Instytut Języka Polskiego, Uniwersytet Śląski, Katowice
- 13.40 – 14.20 Dyskusja
- 14.20 – 14.30 Przerwa
- 14.30 – 15.30 Dyskusja podsumowująca
- 15.30 Obiad
- Czas do dyspozycji uczestników
- 18.00 Kolacja
- 19.00 **SPOTKANIE WIECZORNE**
- Spotkanie z reżyserami i prezentacja filmu: „Gloria i exodus – historia szlachty śląskiej“**
- Moderacja: Beata Woźniak, Kierownik Referatu ds. Stosunków Polsko-Niemieckich, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
- Reż.: Andrzej Klamt, Roland Urbańczyk

13.40 – 14.00 **Die Erwartungen der Deutschen Minderheit hinsichtlich einer multikulturellen Bildung**
Hubert Kołodziej, Spezialist für Schulwesen, Verband der deutschen sozial-kulturellen Gesellschaften in Polen, Oppeln

14.00 – 14.20 Diskussion

● IV GRUPPE

DIE PROBLEMATIK DES UNTERRICHTENS DER MINDERHEITSSPRACHEN IN POLEN – SOZIOLOGISCHER ASPEKT

Moderation: Dr. Gerhard Schiller, Verein zur Pflege Schlesischer Kunst und Kultur, Görlitz

12.00 – 12.20 **Erhalt der deutschen Sprache in verschiedenen Konspirationsformen in der Zeit der Volksrepublik Polen (PRL)**
Johanes Golawski, Pädagoge i. R., Kulturreferent der Landsmannschaft Schlesien in Siegburg

12.20 – 12.40 **Zwischen Recht und Wirklichkeit – Die Deutschen in der Republik Polen und das Menschenrecht auf Muttersprache**
Dr. Tobias Norbert Körfer, Gesellschaft zur Unterstützung der Deutschen in Schlesien, Ostbrandenburg, Pommern, Ost- und Westpreußen (AGMO e.V.), Bonn

12.40 – 13.00 **Regionale Verwirrung – Vom aussterbenden Gefühl für die deutschen Terminologien regionaler Begriffe**
Till Scholtz-Knobloch, Chefredakteur des Wochenblatt.pl, Oppeln

13.00 – 13.20 **Über das Erlernen einer Minderheitensprache vor dem Hintergrund eines generationsübergreifenden Familientraumas**
Eliza Gładkowska, Lehrstuhl für Englische Philologie, Ermländisch-Masurische-Universität, Olsztyn (Allenstein)

13.20 – 13.40 **Sprachliche Interferenz in den Grenzgebieten**
Dr. Agnieszka Filipkowska, Institut für Polnische Sprache, Schlesische Universität, Kattowitz

13.40 – 14.20 Diskussion

14.20 – 14.30 Pause

14.30 – 15.30 Resümee

15.30 Mittagessen

Zeit zur freien Verfügung

18.00 Abendessen

19.00 **ABENDVERANSTALTUNG**

Treffen mit Regisseuren und Filmpräsentation: „Gloria und Exodus – Geschichte des schlesischen Adels“

Moderation: Beata Woźniak, Leiterin des Referats für Deutsch-Polnische Beziehungen, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

Regisseure: Andrzej Klamt und Ronald Urbańczyk

Sobota, 27 września 2014 r.

ROLA PODRĘCZNIKÓW W EDUKACJI JĘZYKOWEJ MNIejszości

Moderacja: Rafał Bartek, Dyrektor Generalny, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

- 9.00 – 9.40 **Zalecenia dotyczące podręczników do edukacji językowej mniejszości ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej**
Małgorzata Szybalska, Dyrektor, Departament Jakości Edukacji, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa (tbc)
- 9.40 – 10.00 Dyskusja
- 10.00 – 10.30 **Rola podręczników w edukacji mniejszości na Węgrzech**
Josef Weigert, Węgiersko-Niemiecki Instytut Pedagogiczny, Pecz (Pécs)
- 10.30 – 11.00 **Podręczniki do nauczania języka mniejszościowego – za i przeciw**
Martin Cichon, Dyrektor, Opolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Niemieckie Towarzystwo Oświatowe
- 11.00 – 11.45 **Polityka mniejszościowa w Chorwacji – sytuacja, perspektywy, możliwości**
Renata Trischler, Kierownik, Wspólnota Niemców – Landsmannschaft der Donauschwaben, Osijek-Esseg, Chorwacja
- 11.45 – 12.30 **Edukacja mniejszościowa – pomoce dydaktyczne i materiały do nauczania języka mniejszości**
dr Andreas Jantowski, Dyrektor, Turyński Instytut Kształcenia Nauczycieli, Programów Nauczania i Mediów, Bad Berka
- 12.30 – 13.00 Dyskusja
- 13.00 – 13.30 Przerwa na kawę
- 13.30 – 14.30 **Nauczanie o regionie – dlaczego jest ważne dla mniejszości?**
Renata Trischler, Kierownik, Związek Niemców, Landsmannschaft der Donauschwaben, Osijek-Esseg, Chorwacja
Anna Smołyńczak-Bagińska, Konsultant d/s nauczania języka ukraińskiego, Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie, Oddział w Przemyślu
dr Andreas Jantowski, Dyrektor, Turyński Instytut Kształcenia Nauczycieli, Programów Nauczania i Mediów, Bad Berka
Josef Weigert, Węgiersko-Niemiecki Instytut Pedagogiczny, Pecz (Pécs)
Waldemar Gielzok, Prezes, Niemieckie Towarzystwo Oświatowe, Opole
Jan Wydra, Przewodniczący, Wspólnota Litwinów w Polsce, Puńsk
- 14.30 **Podsumowanie i zakończenie XIX Seminarium Śląskiego**
Rafał Bartek, Dyrektor Generalny, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

Samstag, den 27. September 2014

DIE ROLLE DER LEHRBÜCHER IM BILDUNGSWESEN FÜR DIE MINDERHEITEN

Moderation: Rafal Bartek, Geschäftsführer, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

- 9.00 – 9.40 **Empfehlungen des polnischen Bildungsministeriums für die Lehrbücher im Sprachunterricht der Minderheiten**
Małgorzata Szybalska, Leiterin der Abteilung für Bildungsqualität, Ministerium für nationale Bildung Warschau (tbc)
- 9.40 – 10.00 Diskussion
- 10.00 – 10.30 **Die Rolle der Lehrbücher im Bildungswesen für die Minderheiten in Ungarn**
Josef Weigert, Ungarndeutsches Pädagogisches Institut, Pécs
- 10.30 – 11.00 **Lehrwerke für den Minderheitenunterricht – Für und Wider**
Martin Cichon, Direktor, Oppelner Lehrerfortbildungszentrum, Deutsche Bildungsgesellschaft
- 11.00 – 11.45 **Bildungspolitik für Minderheiten in Kroatien – Situation, Perspektiven, Möglichkeiten**
Renata Trischler, Geschäftsleiterin, Deutsche Gemeinschaft – Landsmannschaft der Donauschwaben in Kroatien, Osijek-Esseg
- 11.45 – 12.30 **Bildungswesen für Minderheiten – Didaktische Hilfsmaterialien für den Sprachunterricht von Minderheiten**
Dr. Andreas Jantowski, Direktor, Thüringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplanentwicklung und Medien, Bad Berka
- 12.30 – 13.00 Diskussion
- 13.00 – 13.30 Kaffeepause
- 13.30 - 14.30 **Regionalkundlicher Unterricht – Warum ist er für Minderheiten wichtig?**
Renata Trischler, Geschäftsleiterin, Deutsche Gemeinschaft – Landsmannschaft der Donauschwaben in Kroatien, Osijek-Esseg
Anna Smofyńczyk-Bagińska, Beraterin für den Ukrainischunterricht, Lehrerfortbildungszentrum Karpatenvorland mit Sitz in Rzeszów, Abteilung Przemysł
Dr. Andreas Jantowski, Direktor, Thüringer Institut für Lehrerfortbildung, Lehrplanentwicklung und Medien, Bad Berka
Josef Weigert, Ungarndeutsches Pädagogisches Institut, Pécs
Waldemar Gielzok, Vorsitzender, Deutsche Bildungsgesellschaft, Oppeln
Jan Wydra, Vorsitzender der Litauischen Gemeinschaft in Polen, Puńsk
- 14.30 **Zusammenfassung und Abschluss des 19. Schlesienseminars**
Rafal Bartek, Geschäftsführer, Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

ORGANIZATORZY | VERANSTALTER

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
Haus der Deutsch-Polnischen Zusammenarbeit

Związek Niemieckich Stowarzyszeń
Społeczno-Kulturalnych w Polsce

Stowarzyszenie Pielęgnowania
Sztuki i Kultury Śląskiej

Duszpasterstwo Mniejszości Narodowych
Diecezji Opolskiej

Stowarzyszenie Bibliotek Caritas
im. Św. Karola Boromeusza

PATRONAT HONOROWY | SCHIRMHERRSCHAFT

MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

Andrzej Bula
Marszałek Województwa Opolskiego
Marschall der Woiwodschaft Oppeln

Mirosław Sekula
Marszałek Województwa Śląskiego
Marschall der Woiwodschaft Schlesien

Cezary Przybylski
Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Marschall der Woiwodschaft Niederschlesien

FINANSOWANIE | FINANZIERUNG

Geändert durch:

aufgrund eines Beschlusses
des Deutschen Bundestages

Ministerstwo
Administracji
i Cyfryzacji

Zrealizowano dzięki dotacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Federalnej Niemiec
oraz Ministra Administracji i Cyfryzacji w RP / Dieses Projekt wurde gefördert mit Mitteln des Bundesministeriums
des Innern der Bundesrepublik Deutschland und Mitteln des Ministers für Verwaltung und Digitalisierung der Republik Polen

PATRONAT MEDIALNY | MEDIENSCHIRMHERRSCHAFT

